

BIBLIOTECA NAȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA

MITROPOLIA CHIȘINĂULUI
ȘI A ÎNTREGII MOLDOVE

LIGA BIBLIOTECARILOR
DIN REPUBLICA MOLDOVA
„ALEXE RĂU”

SOCIETATEA ȘTIINȚIFICĂ
DE BIBLIOFILIE ȘI EX-LIBRIS
„PAUL MIHAIL” DIN MOLDOVA

Ateneul de Cultură și Credință „Biserica Albă” Simpozion Național

ediția a 3-a, 2022

PĂRINȚI ȘI SCRITORI BISERICEȘTI
DIN SPAȚIUL ROMÂNESC:
SECOLUL XIX – ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX

190 BIBLIOTECA
NAȚIONALĂ
A REPUBLICII MOLDOVA

**BIBLIOTECA NAȚIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA
MITROPOLIA CHIȘINĂULUI ȘI A ÎNTREGII MOLDOVE
LIGA BIBLIOTECARILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA „ALEXE RĂU”
SOCIETATEA ȘTIINȚIFICĂ DE BIBLIOFILIE ȘI EX-LIBRIS
„PAUL MIHAIL” DIN MOLDOVA**

**ATENEUL DE CULTURĂ ȘI CREDINȚĂ
”BISERICA ALBĂ”
SIMPOZION NAȚIONAL
EDIȚIA A 3-A**

**Ȑărinți și scriitori bisericești din spațiul românesc:
secolul XIX – începutul secolului XX**

15 NOIEMBRIE 2022

**Chișinău
2022**

Preacucernici Părinți!
Distinse Doamne, Distinsă Doamnă!

Vă invităm să ne onorați cu prezența la Ateneul de Cultură și Credință „Biserica Albă” cu genericul: „Părinți și scriitori bisericești din spațiul românesc: secolul XIX – începutul secolului XX”.

**Comitetul organizatoric al Ateneului de Cultură și
Credință ”Biserica Albă”:**

Elena Pintilei, director general al BNRM,
Veronica Borș, director adjunct, BNRM,
Prot. Mitrofor Maxim Melinti, parohul Bisericii
„Acoperământul Maicii Domnului”,
Veronica Cosovan, șef secție Carte veche și rară, BNRM

PROGRAM

15 NOIEMBRIE 2022

8:00 Plecarea la Mănăstirea „Sf. Mironosițe Marta și Maria”, s. Hagimus, raionul Căușeni (din scuarul Bibliotecii Naționale a Republicii Moldova)

10:00-10:30 **Inaugurarea Ateneului de Cultură și Credință „Biserica Albă”**
■ Cuvânt de deschidere: Prot. Mitrofor Maxim MELINTI, doctor în istorie, parohul Bisericii „Acoperământul Maicii Domnului”, s. Ghidighici, mun. Chișinău
■ Mesaj de salut din partea Preacuvioasei maici stareță MARTA (CUȘNIR)

10.30-10.45 ■ Cântări bisericești, intonate de Corul de maici al Mănăstirii „Sf. Mironosițe Marta și Maria”

10:45-12:30 **Sesiune de comunicări științifice**
Moderatori: Prot. Mitrofor Maxim MELINTI ; Elena PINTILEI, director general al BNRM

Vorbitori:

- Protoiereul Mitrofor Octavian MOȘIN, doctor, conf. univ., parohul Bisericii „Întâmpinarea Domnului”, Universitatea de Stat din Moldova
- Traian VASILCĂU, scriitor, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova
- Preotul Aurel Florin ȚUSCANU, Arhiepiscopia Romanului și Bacăului, România
- Tatiana GHEICEANU, șef secție Lectura publică, BNRM
- Prot. Mitrofor Maxim MELINTI, doctor în istorie, parohul Bisericii „Acoperământul Maicii Domnului”, s. Ghidighici, mun. Chișinău
- Pr. prot. dr. Eugen ONICOV, Academia de Teologie Ortodoxă, or. Chișinău

12:30-13:00 **Pauză**

13:00-14:30 **Sesiune de comunicări (continuare)**

Vorbitori:

- Ion GUMENĂI, doctor habilitat, conf. univ., cercetător științific principal, Institutul de Istorie
- Preotul dr. Viorel COJOCARU, revista „Luminătorul”, Biserica Sfinții Apostoli „Petru și Pavel”, or. Chișinău
- Ion GĂINĂ, scriitor, membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova, directorul Casei-muzeu „Alexei Mateevici”, satul Zaim, raionul Căușeni
- Inga DOHOTARU, jurnalistă, poetă și teolog
- Veronica COSOVAN, doctorand, șef secție Carte veche și rară, Biblioteca Națională a Republicii Moldova

14:30-15:30 **Popas turistic creștin**

Excursie documentară cu următoarele trasee: Mănăstirea „Sf. Mironosițe Marta și Maria”, Hagimus, raionul Căușeni; Biserica „Adormirea Maicii Domnului”, or. Căușeni; Casa-muzeu „Alexei Mateevici”, s. Zaim, raionul Căușeni; Complexul memorial „Monahul Ioan Zlotea”, s. Sălcuța, raionul Căușeni – ghid Ion Găină, directorul Casei-muzeu „Alexei Mateevici” din Zaim, Căușeni.

SLUJITORI BASARABENI – PROMOTORI AI CULTURII ȘI EDUCAȚIEI (SEC. XIX - ÎNCEPUTUL SEC. XX)

Prot. Mitrofor Octavian MOȘIN,
doctor, conf. univ., parohul
Bisericii ”Întâmpinarea Domnului”,
Universitatea de Stat din Moldova
E-mail: mosin.octavian@gmail.com

Rezumat: *Încercăm să prezentăm circa 50 de oameni ai Bisericii din spațiul basarabean în perioada țaristă, care nu doar au propovăduit credința creștin-ortodoxă, majoritară în acest teritoriu, dar au promovat cultura și spiritualitatea națională, fiind implicați și în procesul educației în diverse domenii ale vieții sociale. Ne referim la ierarhi, preoți, monahi și chiar laici din sânul Bisericii, care au conștientizat necesitatea implicării lor în vederea luminării poporului și conștientizării identității naționale și religioase. Unii slujitori s-au manifestat la ei acasă, fiind încadrați în viața parohiilor sau obștilor monahale, concomitent îmbinând slujirea cu cercetarea istoriei și culturii acestui pământ, contribuind la tipărirea unor cărți de zidire sufletească, manuale și studii, publicând în periodicele vremii. Identificăm preoți cu darul catehetic, care s-au consacrat apostolatului educațional, fiind încadrați în învățământul religios și teologic. Este frumos să urmărim, în mod special, activitatea Seminarului Teologic de la Chișinău, care a școlit cele mai emblematice personalități ale vremii. Descoperim vrednici ostenitori ai Bisericii în domeniul muzicii și cântării bisericești, istorie, artei și alte domenii.*

Alți slujitori au ajuns departe de meleagurile natale, însă de care nu au uitat de rădăcinile și specificul locurilor de baștină, transmițând elemente ale culturii și spiritualității românești acolo unde și-au dus ascultările.

Câțiva ierarhi au fost trecuți în rândul sfinților, fiind canonizați, aceștia ajungând a fi cunoscuți și venerați în Bisericele din întreaga lume ortodoxă.

Nădăjduim, prin acest modest studiu să scoatem la lumină cele mai prolifiche personalități ale Bisericii basarabene, care merită a fi cunoscute și prețuite.

Cuvinte-cheie: *Biserica Ortodoxă, istoria bisericii, teologie, ierarhi canonizați, învățământ religios, spațiul basarabean.*

REIMPUNEREA UNUI DESTIN STRĂLUCIT DE SFÂNT: IOAN ZLOTEA

Traian VASILCĂU, scriitor,
membru al Uniunii Scriitorilor din Moldova
E-mail: traian.vasilcau87@gmail.com

Rezumat: *Călugărul Bisericii Ortodoxe strămoșești Ioan Zlotea, o personalitate unică, în felul ei, căruia subsemnatul i-a consacrat o carte întreagă de poezii, alta fiind în pregătire. Versurile inspirate de multe momente tulburătoare, cu arome bineplăcute de mandragore biblice și busuioc din păretarul bunicilor, le-am izvodit ca să reimpună un destin strălucit de Sfânt, Chemat și Ales de Dumnezeu, merit să păstorească sufletele dintre Nistru și Prut, destin venit ca o binecuvântare cerească dată pentru suferințele îndurate de poporul nostru, atât de încercat în decursul istoriei sale.*

Izvoarele studiate sunt multe. Manuscrisele ucenicilor Părintelui Ioan Zlotea abundă de tâlcuiri inedite ale Evangheliei, de învățături extraordinare ale unui om școlit de Dumnezeu la propriu, fiindcă trebuie spus că Ioan Zlotea, din punct de vedere omenesc, n-a urmat nici un fel de studii, dar din punct de vedere creștinesc a fost o făptură cerească și instruită de-adevăratelea la Înalta Școală Divină, cea fără de preț. Menționăm mărturiile scrise ale ucenicilor săi: Vasile Șerban Neagu scrie “Tâlcuirea Evangheliilor și învățăturile Părintelui Ioan Zlotea”; Gheorghe

Mîrza-Enache scrie „Viața, faptele, minunile și cuvintele de învățătură ale părintelui Ioan Zlotea de la Sălcuța”; merită o atenție deosebită cartea “Viața, faptele, învățăturile, minunile și petrecerea din viață a Părintelui Ioan Zlotea”, scrisă de Anghel Popa și tipărită în 1930; cu frică și cu dragoste scrie Emilian Niculăescu-Ceibatur „Viața, faptele, minunile, pildele și cuvintele de învățătură ale Părintelui Ioan Sălcuțanu”. Remarcăm și „Cartea despre viața Părintelui Ioan Zlotea și a Părintelui Dorimedont David”, scrisă de monahul Iordan Ilarion și editată inițial de Popa Iordache, dar și lucrarea Viața Părintelui Ioan Zlotea, trimis nouă de Dumnezeu”, scrisă de Macarie Sîrbu din Căușenii Vechi, unicul autor basarabean de carte despre viața Părintelui Ioan Zlotea, ceilalți fiind toți de peste Prut, din Regat. Remarcăm și pledoariile consacraților scriitori Gheorghe Vodă din Chișinău și Vasile Andru din București despre Ioan cel împodobit cu minunile lui Dumnezeu.

Aceștia, și nu numai ei, s-au simțit „datori a vesti cele ce-au văzut cu ochii lor și ce-au auzit cu urechile lor de la acest Prea luminat Părinte și Mare om ceresc, care a viețuit în zilele acelea.”

Cuvinte-cheie: *preotul Ioan Zlotea, sfinți basarabeni, tămăduitor și duhovnic, puterea rugăciunii.*

EPISCOPUL MELCHISEDEC ȘTEFĂNESCU (1823-1892). UN IERARH ERUDIT ȘI UN DASCĂL ISCUSIT. CÂTEVA CONSIDERAȚII PRIVIND OPERA SA

Pr. Dr. Aurel Florin ȚUSCANU,
Arhiepiscopia Romanului și Bacăului, România
E-mail: tuscanu65mai@yahoo.com

Rezumat: *Cercetarea trecutului nostru, editarea de manuale școlare, tipărirea unui număr semnificativ de lucrări cu caracter cultural-științific, dar și teologice, duhovnicești, sunt doar câteva dintre preocupările episcopului academician Melchisedec Ștefănescu. Etapa istorică în care a trăit - una de redeșteptare națională - contextul social politic, au făcut ca strădaniile și acțiunile sale, din cea de-a doua decadă a secolului al XIX-lea, să contribuie la deschiderea unei noi etape în viața poporului român, de consolidare și afirmare a statului român.*

Melchisedec Ștefănescu, „cel mai învățat episcop al românilor” după cum aprecia mitropolitul Moldovei Iosif Naniescu la instalarea lui în scaunul vlădicesc de la Roman, clericul cărturar, călăuzit de înalte idei patriotice, s-a angajat cu mult zel, cu vocație și dăruire într-o amplă operă de cercetare și de promovare a valorilor culturale și spirituale – operă cu peste 120 de titluri (cărți, manuale de seminar, memorii, comunicări, predici etc).

Figură emblematică a Ortodoxiei românești, slujitor și orator, cercetător și promotor al istoriei, și al culturii naționale, cărturar și patriot, Melchisedec Ștefănescu a provocat o emulație aparte în rândurile clericilor, fiind considerat „figura cea mai impunătoare din

epoca regenerării României și cel mai mare ierarh al Bisericii Ortodoxe naționale din epoca următoare a Unirii” .

Melchisedec Ștefănescu, „această figură de uriaș al spiritualității noastre“ a rămas pentru totdeauna în conștiința Bisericii Ortodoxe Române, mai întâi ca ierarh, implicat în procesul de dobândire a Unirii Principatelor, de obținere a independenței naționale și mai apoi a autocefaliei Bisericii Ortodoxe Române și cu o laborioasă activitate în Sfântul Sinod, dar și ca om de știință cu o însemnată operă istorică, fapte pentru care Academia Română a așezat secția de Studii Istorice sub oblăduirea chipului său efigiar.

Pentru a surprinde complexa personalitate și vasta sa operă în câteva cuvinte, am apelat la unul dintre contemporanii săi și totodată primul său biograf (Constantin C. Diculescu) să ne vorbească: „Sunt două feluri de oameni mari: pe unii îi ridică favorurile, intrigile (...) aceștia sunt mari numai în timpul vieții lor și în cercul lor restrains de interese (...).

Pe alții, pe adevărații oameni mari îi înalță strălucirea minții lor, bogăția cunoștințelor, geniul, aptitudinile, modestia, bunătatea inimii și tezaurul virtuților (...). Melchisedec, rămâne una dintre gloriile episcopatului român și o podoabă a țării sale”.

Cuvinte-cheie: *Spiritualitate românească, episcopal Melchisedec Ștefănescu, Biserica Ortodoxă Română, teologie românească, preoți scriitori, clerici cărturari.*

160 DE ANI DE LA NAȘTEREA MITROPOLITULUI ARSENIE STADNIȚCHI

Tatiana GHEICEANU,
șef secție Lectura publică, BNRM
E-mail: t.gheiceanu@gmail.com

Rezumat: *Arsenie (Avksenti) Stadnițchi, teolog, pedagog, istoric, jurnalist originar din Basarabia, Mitropolit în cadrul Bisericii Ortodoxe Ruse a scris foarte multe lucrări referitoare la istoria Bisericii Românești. Deși a scris în limba rusă, el a folosit în lucrările sale terminologia românească, precum „neamul românesc”, „patria poporului român”, „românii din Moldova și Valahia”, „teoria originii românilor”, „limba română”, „eparhii românești”, „istoria bisericii românești”, „cronicile românești”, „Principatele Române”, „boierii români din Basarabia”, „conștiința națională românească”, „patrioții români”. Fiu de preot din Comarova-Hotin, magistrul în teologie al Academiei Duhovnicești din Kiev, profesor la Seminarul Teologic din Chișinău, apoi rector al celui din Novgorod, profesor și rector al Academiei duhovnicești din Moscova, în 1917 a fost unul din cei trei candidați pentru ocuparea scaunului de patriarh al Rusiei. A deținut și funcția de redactor al organului de presă al clerului basarabean din Chișinău, Кишиневские епархиальные ведомости, în care Arsenie Stadnițchi a publicat peste 100 de articole. Opera care l-a consacrat a fost monografia dedicată Mitropolitului Gavriil Bănulescu-Bodoni, publicată în 1895. Mitropolitul Arsenie Stadnițchi a rămas în istorie drept un model pentru toți. Modest și perseverent în ceea ce privește moralitatea clerului, un*

erudit, milostiv și afectuos cu semenii săi debusolați, atent la judecățile de valoare, el a frapat contemporanietatea prin inteligența sa creatoare și încrederea înfinită în virtuțile morale ale propriului popor. Stadnițchi a jucat un rol important în dezvoltarea culturii. Prin publicarea unor curajoase lucrări (chiar dacă și în limba rusă) au contribuit efectiv la menținerea ideii naționale.

Cuvinte-cheie: *Arsenie Stadnițchi, Basarabia, spiritualitate românească, Gavriil Bănulescu-Bodoni, Seminarul Teologic din Chișinău, clerul basarabean.*

OPERA SFÂNTULUI IERARH IOSIF CEL MILOSTIV, MITROPOLITUL MOLDOVEI

Prot. Mitrofor Maxim MELINTI,
doctor în istorie, parohul Bisericii
„Acoperământul Maicii Domnului”,
s. Ghidighici, mun. Chișinău
E-mail: bicghidighici@gmail.com

Rezumat: *Mitropolitul Iosif Naniescu al Moldovei și Sucevei, numit cel „milostiv”, s-a născut la 15/27 iulie 1818 în s. Răzălăi, azi r-nul Sîngerei, Republica Moldova. Timp de 27 de ani, Iosif Naniescu a păstorit cu blândețe și înțelepciune Mitropolia Moldovei, devenind cunoscut, admirat și apreciat de către cler, enoriași și elita epocii, datorită unui efort uriaș în promovarea științei teologice, vieții spirituale și misiunii social-caritabile. La inițiativa și cu cheltuiala proprie, între 25 martie 1883 - 18 ianuarie 1887, mitropolitul Iosif tipărește revista teologică ”Mitropolia Moldovei”. A sprijinit activitatea Seminarului „Veniamin”, pentru care a procurat palatul lui Mihail Sturza, situat în preajma catedralei și reședinței sale de la Iași.*

Mitropolitul Iosif Naniescu a patronat proiecte culturale. Astfel că bogata sa bibliotecă, care număra peste 10.000 de volume, tipărituri vechi, manuscrise și documente a donat-o Academiei Române, care, la 16 aprilie 1888, l-a ales membru de onoare.

Au rămas de la el manuscrise muzicale de o deosebită valoare. A scris câteva lucrări de mici dimensiuni, predici, cuvântări și o lucrare dedicată Istoriei Seminarilor teologice. A editat lucrarea lui Gavriil Protul, „Viața Sfântului Nifon”.

A rămas în conștiința contemporanilor și a urmașilor drept un mare filantrop, prin ajutoarele dăruite săracilor și prin înființarea Societății Clerului Român, Binefacerea, care avea misiunea

de a ajuta pe copiii de preoți, rămași orfani și pe preotesele văduve. Numeroși elevi și studenți au găsit sprijin financiar pentru continuarea studiilor la ușa blândului arhiepăstor.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, în ședința din 5 octombrie 2017, analizând ortodoxia credinței, sfințenia vieții și recunoașterea sfințeniei prin evlavia poporului, a hotărât canonizarea Mitropolitului Iosif Naniescu, numit de acum înainte Sfântul Ierarh Iosif cel Milostiv, Mitropolitul Moldovei, cu ziua de prăznuire la data de 26 ianuarie.

Cuvinte-cheie: *Mitropolitul Iosif Naniescu, spiritualitate românească, Biserica Ortodoxă Română, Societatea Clerului Român. Revista teologică, Mitropolia Moldovei.*

**ȘTIRI DESPRE VIAȚA MONAHALĂ DIN EPARHIA CHIȘINĂULUI ȘI HOTINULUI
(SEC. XIX – ÎNCEP. SEC. XX) ÎN PAGINILE REVISTEI *LUMINĂTORUL*,
SEMNAȚE DE SCRITORII BISERICEȘTI DIN BASARABIA**

Pr. prof. dr. Eugen ONICOV,
Academia de Teologie Ortodoxă, or. Chișinău
E-mail: onicov@yahoo.com

Rezumat: Revista *Luminătorul* de la momentul apariției sale devine un glas al Bisericii din Basarabia și atrage mulți scriitori, cercetători și istorici, care publică articole cu un conținut vast și profund despre viața bisericească din acest ținut. Acest articol vine ca o sinteză pentru identificarea acelor autori și a celor știri pe care le găsim în paginile revistei *Luminătorul* ce vizează viața monahală din Basarabia (istoria mănăstirilor vechi, înființarea mănăstirilor și schiturilor noi, pravila vieții monahale, manuscrise, scrieri, cărți și biblioteci care se păstrează la mănăstiri, dar și personalități ce s-au nevoit în aceste sfinte așezări). În acelaș timp lucrarea poate fi folosită și ca un ghid pentru cei care vor să studieze istoria mănăstirilor și a vieții monahale din Basarabia, pentru a găsi mai ușor articolele în paginile *Luminătorului*.

Cuvinte-cheie: *Luminătorul*, reviste teologice, Basarabia, istoriografie, scriitori teologi.

**N. IORGA – EDITOR INTERPRETATOR ȘI CRITIC AL IZVOARELOR
ISTORICE, INEDITE ȘI EDITATE**

Ion GUMENĂI,
dr. hab., conf. univ.,
cercetător științific principal,
Institutul de Istorie
E-mail gumenai@gmail.com

Rezumat: *Practic nu există domeniu în istorie, și nu numai, care nu a fost explorat de către ilustrul istoric, om de știință și cultură N. Iorga. Și în acest sens, nici domeniul publicării documentelor nu a fost străin lui N. Iorga, cu atât mai mult cu cât un adevărat istoric nu este unul împlinit dacă nu este un bun paleograf și nu are ca preocupare descifrarea și publicarea documentelor.*

Este de ajuns să consemnăm faptul că de sub pana sa au ieșit peste 90 de titluri de volume și culegeri de documente. Dintre acestea este de ajuns să fie amintite cele opt volume de documente din colecția lui Eudoxiu de Hurmuzaki, în unul din volume N. Iorga subliniind că a publicat aceste documente ținând cont de necesitățile istoricului, singurul chemat „a face alegerea și a da interpretarea”, fără a se gândi și la filolog. În afară de izvoare documentare, marele istoric are în colecția sa de ediții și 14 titluri de izvoare narrative – cronici, jurnale de călătorie sau povestiri, publicate în limba română, italiană și franceză.

Spre deosebire de alți specialiști în domeniul paleografiei, care în majoritatea cazurilor se specializează doar pe o direcție de cercetare, valorosul om de știință a publicat documente și grecești, și latine, și slave. Totodată, N. Iorga va publica și însemnări, și documente, și

manuscrite.

Faptul că avea preocupări serioase în domeniul paleografiei este demonstrat și prin publicarea unei serii de lucrări cu caracter paleografic precum „Despre adunarea și tipărirea izvoarelor relative la istoria românilor” sau „Note critice asupra culegerilor de documente interne românești”. Ca o completare la acestea este și lucrarea cu caracter diplomatic – „Notes de diplomatie roumaine”.

Astfel se poate afirma cu certitudine că prin activitatea sa istoricul-savant N. Iorga a pus în valoare o multitudine de instrumente de lucru istorice, folosite de către cercetătorii în domeniu, până în zilele noastre.

Cuvinte-cheie: *Izvoare istorice, cercetări istorice, Nicolae Iorga, istoriografie românească, cercetarea științifică, istoria culturii.*

**CONTRIBUȚIA SUBSTANȚIALĂ A PREOTULUI ICONOM STAVROFOR
CONSTANTIN POPOVICI LA APARIȚIA REVISTEI „LUMINĂTORUL”**

Preot dr. Viorel COJOCARU,
revista „Luminătorul”,
Biserica ”Sf. Ap. Petru și Pavel”, or. Chișinău
E-mail: prviorelcojocar@gmail.com

Rezumat: *Viața Părintelui Popovici cuprinde o serie de evenimente trăite și implicări jertfelnice pentru prosperarea Bisericii lui Hristos și a neamului românesc din Basarabia. Pe mâna acestui slujitor de neam și de Biserică au trecut o bună parte din intelectualii perioadei interbelice.*

Despre marele dascăl Constantin Popovici cunoaștem că a fost român, basarabean de baștină, născut la 10 octombrie 1860, în familia preotului Gheorghe și Ana Popovici, în comuna Rădeni, jud. Iași. O informație mai amplă despre biografia preotului profesor o găsim în formularul de serviciu, păstrat la cancelaria Seminarului Teologic din Chișinău și publicat în revista „Luminătorul”, nr. 9 din anul 1943. În 1883 el absolvă Seminarul Teologic din Chișinău fiind trimis ulterior la Academia Teologică din Kiev ca bursier și, după ce termină cursul complet al Academiei, i se conferă titlul de licențiat în teologie în anul 1887, la 27 iulie susținând teza „Sfântul Sofronie, patriarhul Ierusalimului”.

Mai târziu absolvă și cursurile de masterat. În anul 1887, la 4 septembrie a fost numit de către Sinodul Bisericii Ortodoxe Ruse profesor titular de liturgică, omiletică și pastorală la Seminarul Teologic din Chișinău, unde, timp de 40 de ani, se jertfește pentru creșterea culturii

teologice în rândul preoțimii. În anul 1891, la 12 martie, a fost hirotonit preot la Biserica „Sf. Gheorghe” din Chișinău.

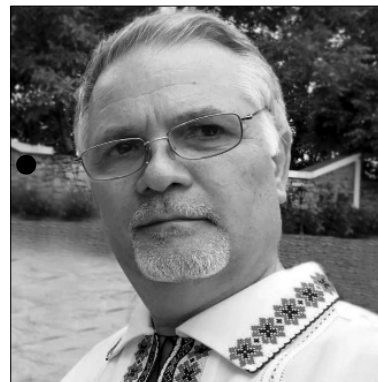
În anul 1908, de la 1 ianuarie și până la ultima suflare, a fost redactor-fondator al revistei moldovenești „Luminătorul”. În pofida faptului că prin intermediul acestei reviste promova cultura românească și patriotismul, prot. Constantin Popovici a fost pe cale să apuce calea pribegiei pe pământurile Rusiei, exact așa cum s-a și întâmplat cu celălalt fondator, Arhim. Gurie Grosu, viitorul Mitropolit al Basarabiei.

Evenimentele cele mai tragice se întâmplă în perioada cotorpirii Basarabiei și primul rapt îl surprinde pe părintele Constantin la Chișinău, rușii îi taie pensia de preot obligându-l de fapt să trăiască momente martirice. În seara zilei de 3 iulie 1943, a plecat din viață la vârsta de 83 de ani. Acest mare cărturar al Basarabiei, Constantin Popovici, rămăsese în ultimul timp singurul reprezentant al mândriei generației trecute, prin care s-au făurit și s-au realizat atâtea idealuri ecleziastice și patriotice.

Cuvinte-cheie: preot, Biserică, revistă, articol, slujitor, seminar, rector.

**URMELE PREOTULUI - POET ALEXIE MATEEVICI:
PATRIMONIU ȘI ÎNDEMN LA ÎNĂLȚARE SPIRITUALĂ**

Ion GĂINĂ,
scriitor, membru al
Uniunii Scriitorilor din Moldova,
directorul Casei-muzeu "Alexei Mateevici",
s. Zaim, raionul Căușeni

Rezumat: *Operele unor mari personalități, valoroase pentru urmași, trebuie repuse în valoare, ancorate în realitate. E și cazul operei preotului-poet Alexie Mateevici.*

În scurta sa viață de doar 29 de ani reușește să scrie versuri originale (38 de titluri), să realizeze traducerea versurilor de inspirație creștină din marii scriitori ruși (34 de poezii traduse), să traducă din proza lui A. P. Cehov, scriind și o lucrare în proză (schița „Toamna”), să culeagă folclor și să scrie studii de folcloristică, dar să facă și publicistică angajată, în care îl vedem pe baricadele deșteptării naționale a basarabenilor.

Foarte important este cât și cum s-a reușit a păstra vie memoria lui A. Mateevici: montarea spectacolelor de poezie mateeviciană, deschiderea celor două muzee „Mateevici”, reeditarea lucrărilor sale, acordarea de titluri onorifice și burse care poartă numele lui A. Mateevici, regăsirea chipului poetului în arta plastică, în filatelie, suita de manifestări anuale „Zilele Naționale Mateevici” și Concursul Național al Tinerilor Creatori „Comoara”, dar și editarea constantă a materialelor promoționale prin care poetul este readus, iconic, printre noi: cărți poștale, timbre, semne de carte, calendare, pliante, medalioane etc. Importantă și revenirea poetului în spațiul românesc general prin dezvelirea unor busturi și a plăcilor

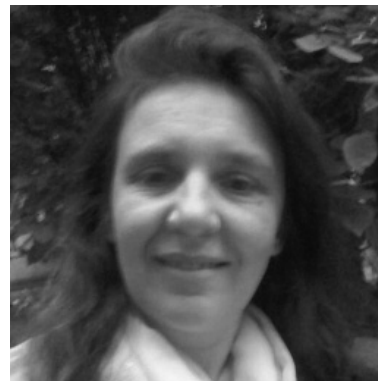
comemorativă, prin organizarea unor manifestări mateeviciene comune. Contează pentru dăinuirea în timp a neamului nostru să auzim și să promovăm mesajele fundamentale ale lui A. Mateevici din „Basarabenilor”, din Cuvântarea la Primul Congres al Învățătorilor Moldoveni din Basarabia, din imnul „Limba noastră”.

Ca un îndemn continuu la înălțare spirituală vor fi și noile proiecte de revenire a preotului-poet A. Mateevici acasă. Cel mai valoros dintre ele este ridicarea Capelei-Panteon a Neamului Nostru în curtea Casei-muzeu „A. Mateevici” din Zaim.

Cuvinte-cheie: *Alexei Mateevici, preoți scriitori, literatura română, Basarabia, Casa-muzeu „A. Mateevici”.*

**MITROPOLITUL GAVRIIL BĂNULESCU-BODONI – OM DE CULTURĂ
ȘI SFÂNT AL NEAMULUI NOSTRU**

Inga DOHOTARU,
jurnalistă, poetă și teolog
E-mail: irdohotaru@mail.com

Rezumat: *Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni este primul Mitropolit al Basarabiei, om de cultură, scriitor ecleziastic și sfânt al Bisericii Ortodoxe din Moldova. Pe parcursul aflării sale la cârma mitropoliei, în Basarabia au fost construite peste 200 de biserici. Tot cu aportul Înalt Preasfinției Sale a fost înființat un Seminar Teologic în Chișinău. A deschis numeroase tipografii unde apărea de sub tipar literatură duhovnicească.*

Mitropolitul Gavriil Bănulescu-Bodoni a desfășurat și o vastă activitate de traducere și tipărire a cărților duhovnicești, atât de necesare în acea perioadă în Basarabia. Prin străduințele Înalt Preasfinției Sale au fost tipărite Liturghiere, Molitfelnice, Ceaslovuri, de asemenea, și Noul Testament și Biblia în limba română, publicate la Petersburg. A decedat la 30 martie 1821 și a fost înmormântat la Mănăstirea Căpriană.

Canonizarea vrednicului Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni a avut loc în anul 2016.

Cuvinte-cheie: *Gavriil Bănulescu-Bodoni, teologie, tiparul în Basarabia, ierarhi cărturari, Seminarul Teologic din Chișinău, Biserica Ortodoxă din Moldova*

INFLUENȚA OPEREI CUVIOSULUI PAISIE VELICIKOVSKI ASUPRA SPIRITUALITĂȚII SLAVE

Veronica COSOVAN,
doctorand, șef secție Carte veche și rară,
Biblioteca Națională a Republicii Moldova

Rezumat: *În cea de-a 2-a jumătate a secolului al XVIII-lea, viața monahală din spațiul românesc a cunoscut o efervescență culturală datorită Sfântului Paisie Velicikovski (1722-1794), mare om de cultură religioasă, autor, traducător, filantrop, întemeietorul doctrinei paisiene, a cărei influență s-a revărsat asupra spiritualității române, slave și grecești. Activitatea lui a influențat viața monahală, deoarece a reînviat monahismul chinovial după modelul Sfântului Munte Athos, din secolul al XIV-lea. Opera acestuia, dezvoltată în țările române, a avut o mare influență și în ortodoxia rusă, contribuind la dezvoltarea artei scrisului și la cultivarea dragostei pentru scrierile patristice. Pentru spiritualitatea slavă, cuviosul Paisie Velicikovski a avut aceeași însemnătate pe care a avut-o Cuviosul Serghie de Radonej pentru secolul al XVI-lea. Numeroase copii realizate de pe manuscrisele slavone ale Starețului Paisie s-au răspândit și se păstrează în mănăstirile și bibliotecile publice de peste hotare.*

Cuvinte-cheie: *Paisie Velicikovski, scriitori asceți, Filocalia, Cuviosul Serafim de Sarov, tradiția isihastă, scrieri patristice.*

Director general: Elena Pintilei
Elaborare: Viorica Cosovan
Coperta: Cristina Ceoinac
Redactor: Raisa Plăieșu
Machetare computerizată: Diana Odobescu

Ateneul de Cultură și Credință „Biserica Albă”
PĂRINȚI ȘI SCRITORI BISERICEȘTI DIN SPAȚIUL ROMÂNESC:
SECOLUL XIX – ÎNCEPUTUL SECOLULUI XX

Bun de tipar: 11.11.2022
Apărut: 2022
Coli de tipar: 1,37
Tiraj: 25
Tiparul sub comanda nr. 21
Executat la „Primex-Com” SRL, Chișinău